

DE GALES HUS

REGISSØR	EVA ISAKSEN
NASJONALITET	NORGE
SPRÅK	NORSK
PRODUKSJONSÅR	2008
SPILLETID	1 T 43 MIN
SENSUR	15 ÅR
MANUS	ÅSEVIKENE BASERT PÅ KARIN FOSSUMS ROMAN
PRODUKSJON	NORSK FILMPRODUKSJON
MEDVIRKENDE	INGRID BOLSØ BERDAL, THORBJØRN HARR, FRIDTJOV SÅHEIM ANDREA BRÆIN HOVIG, HILDEGUN RIISE, ROLF KRISTIAN LARSEN, ROLF LASSGÅRD
DISTRIBUSJON	NORDISK FILMDISTRIBUSJON FILMSTUDIEARK SKREVET AV PER TERJE NAALSUND
KLASSETRINN	VIDEREGÅENDE
FAG	NORSK, HELSEFAG, KUNST OG HÅNDVERK
EMNER	LITTERATUR, PSYKISK HELSE, DØDEN, KUNSTHISTORIE

DETTE ER ET FILMSTUDIEARK UTGITT AV FILM&KINO. FOR Å BESTILLE
BILLETTER TIL FILMEN TA KONTAKT MED DIN NÆRMESTE KINO

DE GALES HUS

Film handler om livet på en psykiatrisk institusjon. Hovedpersonen Aina havner der fordi hun ikke ser noen mening med livet. Hun vil helst dø, men gradvis får hun livslysten tilbake. Filmen er basert på en bok av Karin Fossum.

FORFATTEREN

Karin Fossum (f. 1954) debuterte i 1974 med en diktsamling, Hun har utgitt dikt, noveller, romaner og krimbøker. Hun har jobbet som kassadame, drosjesjåfør, hjemmehjelp, på sykehus og aldershjem og med rehabilitering av narkomane. De mest kjente bøkene hennes er: *Evas øye* (1995), *Se deg ikke tilbake* (1996), *Den som frykter ulven* (1997), *Djevelen holder lyset* (1998), *De gales hus* (1999), *Elskede Poona* (2000), *Svarte sekunder* (2002), *Jonas Eckel* (2002), *Natt til fjerde november* (2003) og *Dragnet på Harriet Krohn* (2004).

FILMREGISSØREN

Eva Isaksen (f. 1956) har tidligere filmatisert for tv flere av Karin Fossums bøker med politietterforskeren Sejer i hovedrollen: *Se deg ikke tilbake* (1996), *Djevelen holder lyset* (1998), *Elskede Poona* (2000) og *Svarte sekunder* (2002). Ellers har hun blant annet laget filmatiseringene *Døden på Oslo S* (1990), *Det perfekte mord* (1992) og *Mors Elling* (2003).

HELSEFAG

Manuset til en av scenene i filmen er vedlagt filmstudiearket. Les gjennom det og diskuter følgende temaer:

- tvang i psykiatrien
- forholdet mellom pasient og helsepersonell
- hvilken pasientrolle Aina inntar
- utfordringene denne pasientrollen gir helsepersonellet
- hva diagnosen som Freiner gir Aina (i boka, men den

nevnes ikke i filmen), kan bety: ”Depressiv nevrose, muligens på vei mot borderline”?

HELSE GENERELT

Film (og andre tekster) krever aktivt medspill av tilskuerne for å gi mening. Derfor har elevene under filmens gang helt sikkert tenkt over temaer som angår pasientene i filmen eller temaer som de selv er opptatte av, og som filmen har minnet dem på. Derfor kan en samtale om filmen ta utgangspunkt i det som elevene selv er opptatte av. En slik samtale er et godt virkemiddel for å bringe inn refleksjon i faget og øve elevene i å argumentere for sine synspunkter.

Metode:

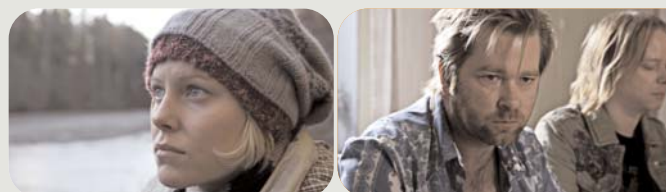
1) Spør klassen om hva filmen fikk dem til å tenke på, enten det gjelder det som skjedde i filmen eller om det var temaer som filmen vekket for dem selv.

2) Få alle i klassen til å skrive to spørsmål basert på disse tankene. Spørsmålene kan for eksempel være av denne typen: Hvorfor vil Aina dø? Hvordan kan vi best hjelpe andre mennesker? Hvordan kan vi forstå andre mennesker?

3) La elevene presentere spørsmålene sine. Få dem gjerne til å forklare grunnen til at akkurat dette spørsmålet opptok dem. Skriv alle spørsmålene på tavlen.

4) Nå skal dere velge ut ett eller to spørsmål som dere vil diskutere grundigere. Gå gjennom spørsmålene og vurder om de lar seg diskutere. Hvis svarene er av faktatypen eller av en type som gjør at bare fiksjonspersonene kan vite svaret (som på spørsmålet: Hvorfor vil Aina dø?), strykes disse spørsmålene ut. Bare spørsmål som er åpne og som elevene har like forutsetninger for å diskutere bør stå igjen (slik som for eksempel ”Hvordan kan vi forstå andre mennesker”). La elevene avgjøre hvilket spørsmål de vil diskutere ved avstemning gjennom å rekke opp hånden.

5) Under samtalen er det viktig at elevene forholder seg til hverandre. De skal snakke og lytte til hverandre. Den eleven som foreslo spørsmålet som diskuteres nærmere, bør holde en liten innledning om det. Under-

veis i samtalen er det viktigste for læreren å passe på at elevene begrunner påstandene sine og at samtalen holdes åpen ved at læreren innimellom omformulerer påstander til spørsmål. Å få elevene til å tenke over påstandene sine ved å undersøke om det motsatte synspunktet også kan være rett, er dessuten lurt. Læreren skal være en tilrettelegger, og ikke selv blande seg inn i diskusjonen med egne meninger. Det kan være en fordel for samtalen om elevene sitter i en ring og ser på hverandre.

LITTERATUR. SAMMENLIGNING BOK & FILM

I boka er Aina fortelleren. Hun observerer og avdekker. Hele institusjonen med alle dens ansatte og pasienter trer fram for oss gjennom hennes observasjoner. Det gjør også at alt som fortelles, er farget av hennes måte å se verden på. Vi kan si at vi ser henne "innenfra" og at det som er utenfor henne, også gir bilder av hvordan hun har det, siden det er hun som aktivt fortolker og gjengir det hun opplever.

På film er det aldri en førstepersonsforteller på samme måte. Det nærmeste vi kommer er det som kalles for "identifikasjon". Vi identifiserer oss med den personen som kameraet viser mest og som vi deler tilgangen til informasjon med. Av og til finnes det også en fortellerstemme på lydsporet, slik som det skjer i enkelte scener i denne filmen. Men bildet dominerer som regel over lydsporet på film, og dermed blir det til at vi ser Aina hovedsakelig utenfra, og ikke innenfra som i en bok.

Oppsummert kan vi si: Boka handler om hva hun ser og tenker. Filmen gir oss inntrykk av hvordan hun har det.

Mulige oppgaver:

- * Les boka "De gales hus"
- * Skriv om det vedlagte utdraget fra filmmanuset slik

at det fremstår som en førstepersonsfortelling, der Aina forteller hva som skjer.

* Diskuter egenskapene til film og bok:

- a) Hva kan det ene mediet som det andre ikke kan?
- b) Hva slags innsats krever de to mediene av den som skal lese/se?
- c) Hva ser dere på som fordelene og ulempene ved de to mediene?

KUNST & HÅNDVERK: DØDEN OG PIKEN

Sentralt både i bok og film står litografiet "Døden holder en jente på fanget" av den tyske kunstneren Käthe Kollwitz. Dere finner bildet på internett på følgende adresse: <http://www.uni-leipzig.de/ru/bilder/leid/kollwi02.jpg> Dere kan lese mer om kunstneren på denne siden: <http://www2.skolenettet.no/kunstweb/kunstweb2d/kunstnere/kollwitz.htm>

Käthe Kollwitz (1867-1945) lot Døden opptre i mange av sine motiver. Hun var gift med en lege som virket blant de fattige i Berlin, og levde selv gjennom to verdenskriger. Hennes sønn døde som soldat under den 1. verdenskrigen. På følgende nettside er det samlet en rekke av hennes verk med Døden i hovedrollen: <http://fangtunsdoch.wordpress.com/2007/04/17/kathe-kollwitz-und-der-tod/>

- 1) Hva slags inntrykk gir Kollwitz av Døden? Hvordan ser Døden ut? Hva slags betydning gir hun Døden?
- 2) Hvilke andre gjengivelser av Døden kjenner du til i Kunsthistorien? Sammenlign disse med Kollwitz' Død. Hva er likt? Hva er forskjellig?
- 3) Les (høyt for klassen) hvordan Aina ser for seg Døden i Karin Fossums bok. Beskrivelsen finner du på side 182-184 (i Cappelens originalutgave, utgitt i 1999).
- 4) Tegn selv et bilde der Døden opptre.

Døden holder jente på fanget; av Käthe Kollwitz

Utdrag fra filmen:

PÅ KONTORET TIL DR. FREINER

AINA

Jeg vil skrive meg ut. Jeg vet at jeg har rett til å skrive meg ut.

DR. FREINER Aina. Dette er ingen stengt avdeling. Men ditt funksjonsnivå er urovekkende. Og dine foreldre, som jo er dine nærmeste, har på mitt råd samtykket til at du skal bli værende. Etter det som hendte i går ble vi tvunget til å kontakte dem. Skal vi ikke sette oss?

AINA

Jeg er ikke syk. Jeg har ikke noen grunn til å være syk heller. Barndommen min var helt fin. Jeg fikk alle mulighetene.

DR. FREINER

Og enda kaster du deg gjennom vinduet den kvelden. Hva var det som fikk deg til å gjøre det?

AINA Jeg vet ikke. Alt ble bare...

DR. FREINER

... meningsløst?

DR. FREINER

Hører du stemmer?

AINA

Ja ... dere ... prater og prater. Det sitter ikke noen nisse oppe i hodet mitt og kontrollerer meg, hvis det er det du tror. Jeg ville vel bare ut av livet da.

DR. FREINER

Vil du tilbake inn i det? Inn gjennom ruta? Ikke ut igjen.

AINA

Det må da være bra for sånne som dere at vi tar livet av oss. Så slipper dere å lure på hva dere skal gjøre med sånne som meg. Søppelfyllinga er bra nok.

Hun løper ut av rommet.

I TRAPPEOPPGANGEN.

ODIN

Aina, dette tullet med at du ikke vil være her lenger, det må du slutte med. Når du er så heldig å ha kommet innfor, her kan du tross alt ha det ganske bekvemt til du finner ut av dette med å dø. ODIN Å smadre et utstillingsvindu med seg selv er originalt, men ikke særlig effektivt. Ikke det med plastposen heller. Det er en fullstendig oppskrytt metode. Hva om du stille og rolig sulter deg i hjel? AINA De oppdager det vel? ODIN Nei. De er vant til at du er ganske lett, vet du? Men du er nødt til å trekke deg tilbake med stil. Vente på det riktige øyeblikket. Det er viktig. Du må stå opp om morraen og gå til frokostbordet og late som om du spiser. Delta i alle aktiviteter slik at staben føler at de lykkes. De hever tross alt lønn her for å få oss friske. Hvis du finner en raskere løsning i mellomtiden, så er det fritt fram. Det er ingen som kan tvinge noen til å leve, Aina. Ingen. Er det det?

AINA (VOICE OVER)

Fy faen, det skal jeg fikse. Det skal jeg greie.